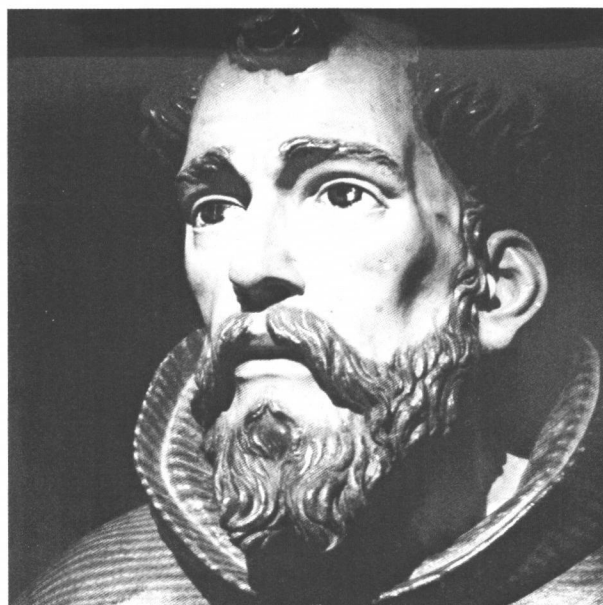


**Osnovni tečaj  
o franjevačkoj  
misionarskoj  
karizmi**



**Franjevački  
san jedne  
ameroindijan-  
ske Crkve**



**Lekcija 18**

## Impresum

---

Nakladnik:

**Svjetlo riječi**, Sarajevo – Zagreb

Za nakladnika:

**Zdravko Kujundžija**

Prijevod s njemačkog:

**Ladislav Z. Fišić**

Korektura:

**Dražana Radman i Jozo Jezerčić**

Grafičko oblikovanje:

**Branko R. Ilić**

Tisak:

**Grafotisak**, Grude



Sarajevo – Zagreb, 2003.

Naslov izvornika:

*Grundkurs zum  
franziskanisch-missionarischen Charisma*

Nakladnik izvornika:

*Međunarodni ravnateljski tim CCFMC*

Predsjednik: *Anton Rotzetter*, OFM<sup>Cap</sup>

Drugo, prerađeno izdanje, usklađeno  
s prijedlozima Međunarodnog  
kongresa CCFMC, Asiz, 1994.

Redakcija:

*Maria Crucis Doka OSF,  
Patricia Hoffmann,  
Margarethe Mehren OSF,  
Andreas Müller OFM,  
Othmar Noggler OFM<sup>Cap</sup>,  
Anton Rotzetter, OFM<sup>Cap</sup>*

Grafike: *Jakina U. Wesselmann*

# Osnovni tečaj o franjevačkoj misionarskoj karizmi



## Franjevački san jedne ameroindijan- ske Crkve



Lekcija 18

## Franjevački san jedne ameroindijanske Crkve

---

### Moderni Cvjetići

Kako je Božji duh zahvatio  
sv. Franju na Maču Pikču

#### A. Uvod

#### B. Pregled

#### C. Informacija

##### 1. Početak jedne utopije

- 1.1. Susret s *drugima*  
kao ugroženost
- 1.2. Franjevački susret s *drugima*
- 1.3. Susret kultura
- 1.4. Indijansko-franjevačka  
utopija: jedna alternativa
- 1.5. Kristijaniziranje,  
ne hispaniziranje

##### 2. Teološki i povijesni utjecaji

- 2.1. Iskoni franjevačke vizije
- 2.2. Duh vremena i netolerancija
- 2.3. Nasilje i inkvizicija

##### 3. Franjevačka misija u Americi 16. stoljeća: Pokušaj inkulturacije?

- 3.1. Obrana kulture  
pobijedenih naroda
- 3.2. Knjiga koja to pokušava  
odgonetnuti

#### D. Vježbe

#### E. Primjene

#### F. Literatura



## Kako je Božji duh zahvatio sv. Franju na Maču Pikču

U Brazilu se širi glas kako Franjo Asiški uopće nije mrtav, nego živi negdje na sjeveroistoku gdje ga franjevci drže u jednom skloništu. I stoga nije čudno da mi se javio u snu. Dan ranije sam u Lima promatrao pomračenje sunca, fascinirajući zagrljaj sunca i mjeseca.

I sad mi - u noći - dolazi Franjo da bi sa mnom proputovao različite zemlje Latinske Amerike. U Maču Pikču, starom peruanskom gradu Inka, stade on, na moje iznenađenje, u hramu vjetra, ped nas, u onom prostoru koji je s tri strane zaštićen zidinama, ali je na četvrtoj strani potpuno otvoren za vjetar. Franjo stade na vjetar, pusti da ga obuzme Duh Sveti i započne vatreni govor:

*Hvaljen bio Bog ovom zemljom i ovim kamenjem, koje danas još govori o jednoj kulturi koja mi je najdublje srodna. Pogledajte tamo hram za*

*sunce, u kojemu se i danas čuje vapaj čovjeka za toplinom i svjetlom. I OVDJE u "hramu za vjetar" osjećate vjetar kako puše, kako nas prožima, osjećate božansko nadahnuće, snagu koja sve pokreće. A dolje: hram za vatru, koja ovdje ogrijava hladne noći i sakuplja ljude oko sebe.*

*A ondje otraga: "hram za majku zemlju" koja nas nosi, uzdržava i hrani. Osjetite ovo sveto tlo i zapjevajte sa mnom pohvalu Stvoritelju neba i zemlje, Viracochu, kako ga ovdje zovu. Osjećam se kao brat Inka i svih naroda ovoga južnoga kontinenta. Vidite, kako se ovdje sunce i mjesec ljube, kako se ljube vjetar i voda, kako su vatra i zemlja jedan par.*

*Ovo je razlog zašto sam, brate Franjo, ovaj dio zemlje odabrao za svoju drugu domovinu (Anton Rotzeter).*

Ruševine grada  
Maču Pikču.  
Iz: Adveniat, 23



## Franjevački misionarski pokušaji

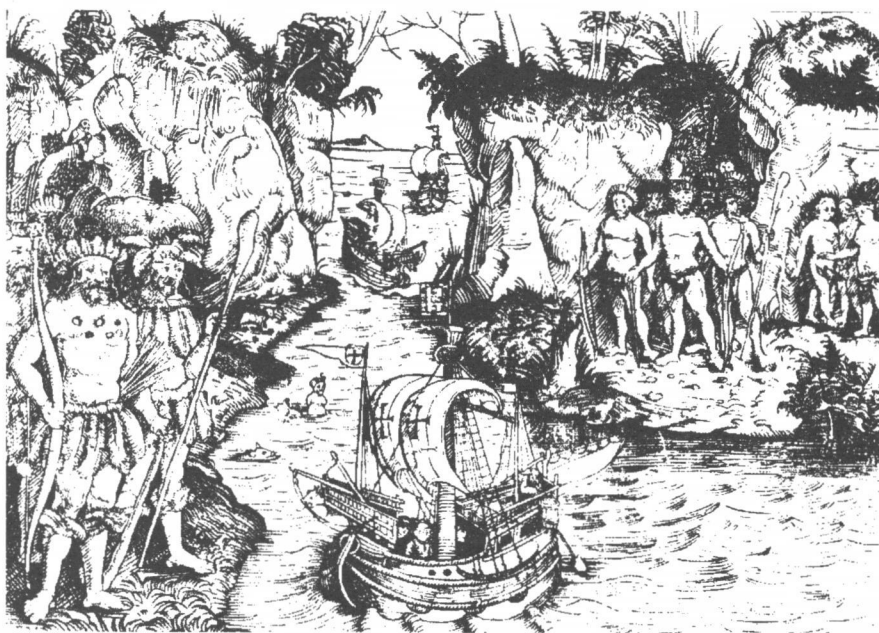
Petstota obljetnica evangeliziranja Amerike probudila je proturječne reakcije. One su utemeljene već u mnogostrukosti i različitosti izvora. Često su povijesne činjenice u sebi proturječne. Stoga bi na početku promatranja petstogodišnje franjevačke nazočnosti u *novom svijetu* trebala stajati iskrena svijest o povijesti. Primjerni je sud moguć samo onda kad se pogleda cijeli spektar različitih elemenata, iz kojih su proizašli događaji.

Imalo bi se mnogo toga reći o višeznačnom djelovanju franjevaca u Americi. U ovoj Lektiji trebamo istražiti kako se razvijao i oblikovao odnos prve braće prema Indígenima<sup>1</sup>.

U povodu spomen-godine, 1992, nisu bila budna samo pitanja glede misioniranja Amerike. Pritom se radilo i kritički u ocjenjivanju konfrontacije između staroameričkih naroda (npr. Azteka, Maya, Kečua, Aymara, Mapuča, Guarana) zajedno s njihovim religijama i španjolsko-zapadne kulture.

Stoga nam se čini primjerenim i poticajnim za franjevački pokret zabaviti se s malo poznatim misionarskim pokušajima, koje su tijekom 16. stoljeća u Americi poduzimala njihova braća. Pritom je odlučno hoćemo li povijest promatrati iz perspektive pobjednika ili pobijedenih. Velika je razlika u opisivanju povijesti osvojenja Amerike s palube brodova ili iz perspektive pogođenih naroda. Kao franjevački ljudi, dat ćemo prednost perspektivi Indígena. Ali uopće, teško je rekonstruirati njihovu perspektivu nakon svih razaranja.

Ni mišljenje samih Indígena o franjevcima nije jednoznačno: jedan će Indígena, kojega su franjevci mučili drugačije o njima misliti, nego Indígena koji je u franjevačkoj školi naučio čitati i pisati. Iz kulture Nahua (Azteci) poznati su nam tekstovi koji s puno ljubavi pjevaju o *Totahtzin San Palacisco* (naš tata sveti Franjo). Na drugoj strani, drugi tekstovi prastanovnika izražavaju nerazumijevanje o ovim tuđim bićima.



"To su novonađeni ljudi ili narodi...". Drvorez, Leipzig, 1505.

<sup>1</sup> Zbirno ime za prvotne stanovnike Amerike i njihovih potomaka = Indijanaca.

## Alternativna kultura

Na prvom mjestu pretstaviti ćemo znakove franjevačke osebnosti kao i pojavnu sliku staroameričkih naroda, s kojima su se susrela prva braća. *Franjevačka utopija*, o kojoj je ovdje govor, pala je najprije na plodno tlo. Iz toga je nastala uz pomoć franjevaca nada u jednu alternativnu indijansko-franjevačku kulturu i Crkvu.

Na drugom ćemo mjestu ukazati na teološke utjecaje, kojima je bilo određeno držanje prvih franjevaca, kao i na povijesnu ograničenost njihovih planova.

Na koncu ćemo ukazati na proturječni način franjevačkog naviještanja vjere u 16. stoljeću.

## Informacija

## C

### 1. Početak jedne utopije

#### 1.1. Susret s drugima kao ugroženost

Iz otkrivanja američkog kontinenta za Europljane su izrasli brojni i teški problemi. Općenito je bilo pokušano takve probleme riješiti primjenom starih modela razmišljanja. Gotovo su se uvijek europski narodi pri susretu s drugima osjećali nesigurnima u svom načinu mišljenja i života. To je sa sobom donosilo nesigurnost. Da bi ju nadvladali, europski su osvajači izvirgavali preziru kulturu novo-otkrivenih naroda. Ovaj im je mehanizam samoodbrane iz straha pred novim i nepoznatim dopuštao da iz ove kušnje iziđu kao heroji. Prelako ponižavanje svega tuđega znači da se čovjek zatvara svemu kulturnom i religioznom drugoga i da uopće ne pokušava upustiti se u njegovu drugačijost.

Tko tako postupa, dolazi, logično, do zaključka: ako sam ja nadmoćan, onda je drugi onaj koji se mora mijenjati; on me mora oponašati i biti mi podložan. Takvo držanje nije izvorno i isključivo bilo svojstveno španjolskim osvajačima. Grci i Rimljani su u antici djelovali isto tako, jer su za njih

drugi narodi bili *divljaci* i *barbari*, koje su često opisivali izopačeno, kao ljude koji izazivaju strah. Tipični predstavnik takva odbijanja i ponižavanja bio je u 16. stoljeću teolog Juan Gines de Sepulveda. On je u jednoj od svojih knjiga učio da se poganske narode zbog njihove manje vrijednosti zakonito smije pokoriti. Bio je mišljenja *da Španjolci s punim pravom vladaju nad barbarima Novoga svijeta i nad tamošnjim otocima; ovi su barbari u pameti, kreposti i ljudskosti od Španjolaca tako nadmašeni, kao dječaci od odraslih, žene od muškaraca, okrutni i sirovi ljudi od vrlo blagih, rasipni i neobuzdani od uzdržljivih i obuzdanih ljudi, konačno, gotovo bih rekao, kao majmuni od ljudi* (Stroseztki, 234). Karakteristično je da on kao dokaz manje vrijednosti Indígena upozorava na to da oni nemaju novca niti drže do gomilanja blaga; i uopće, da imaju jedva izražen smisao za privatno vlasništvo.



Crtež  
Cereza  
Barreda.  
Detalj

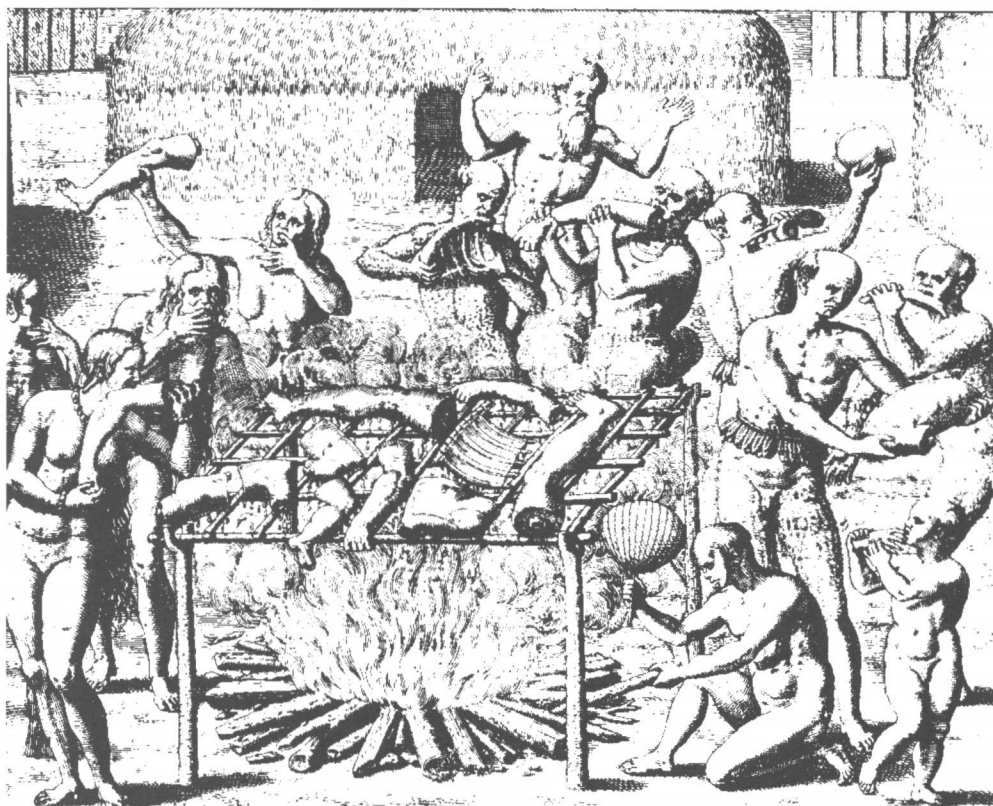


## 1.2. Franjevački susret s drugima

Susret manjega brata s *barbarima* sigurno je uvijek tovan kategorijama mišljenja na koje je bio naviknut i koje nisu izmislili ni Španjolci niti kršćanstvo. Zbog toga treba nešto relativizirati prigovor *etnocentrizma*. Izvjesni etnocentrizam je prirodan i neizbježan. Nešto je drugo, međutim, svoja vlastita kulturna mjerila nasilno nametati drugima.

Začudno je kako su franjevački misionari djelomice bili u stanju prekinuti s gore opisanim držanjem. Ovaj raskid čvrsto pripada sastavnom dijelu franjevačke karizme. Franjo i Klara nisu htjeli ništa posjedovati i htjeli su biti *hodočasnici i tuđinci* na zemlji. To je franjevcima omogućilo

njihova načina mišljenja počeo je davao u liku reformatora<sup>2</sup> odvrćati katoličke duše u Europi od pape. Tako su franjevci gledali kao poseban znak Božje providnosti to da im je novootkriveni kontinent povjeren kao misija. U skladu s time proročka kritika mnogih franjevaca nije smjerala protiv osvajanja kao takva, nego mnogo više protiv njegovih nasilnih izraslina porobljavanjem Indígena, prisilnoga rada, prevelikih poreza i ubojstava. Sigurno je da manja braća nisu mogla odložiti uvjerenja i kriterije koji su pripadali kulturnom ponašanju Europljanina. Ipak, uspjeli su to u velikoj mjeri prevladati na temelju njihova franjevačkoga podrijetla. Oni su se, uz ostalo, osposobili za otkrivanje kulturnih vrednota (jezik, kazalište, pismo), koje su se europskom društvu radije činile nevrednotama. Doduše, oni su se



Neljudsko divljanje.  
Bakrorez Jeana de Léryja

da u *drugome* otkriju vrijednosti koje velika većina španjolski osvajača nije vidjela. Sigurno, mora se spomenuti da nije bilo nijednoga franjevca koji bi osvajanje kao takvo stavio u pitanje i odbio. Većina je franjevaca tumačila osvajanje Amerike u njihovo vrijeme kao Božje djelo. Unutar

protiv *idolopoklonstva* (idolatrije)<sup>3</sup> nesmiljeno borili, pogotovo što je ono djelomice bilo povezano s ljudskim žrtvama. Franjevci nisu htjeli ili nisu mogli prihvatiti određene *barbarske* običaje koji su bili povezani s takvim žrtvama. Nakon napornih istraživanja danas znamo da su brojevi

<sup>2</sup> Malo pri osvojenju Meksika po Cortésu počeli su reformatori u Europi (Luther, Calvin, Zwingli i dr.) ostvarivati svoj plan. Oni su počeli odvrćati duše od zapadno-europske Crkve. Mnogi su franjevci stoga vrednovali otkriće čitava novog kontinenta kao čin providnosti Božje, koji im ovaj gubitak nadomješta indijanskim dušama.

<sup>3</sup> Štovanje i obožavanje izvankršćanskih božanstava.



ljudskih žrtava, o kojima su i franjevci izvještavali s mnogo gnušanja i zaziranja, prikazani krajnje pretjerano. Ovdje je važno pravilo: što se strašnije tuđa religija u svojim običajima i obredima prikazivala, to se više vlastita kršćanska religija slavila kao trijumf nad barbarstvom. Time su se istodobno sakrivali zločini učinjeni pod kršćanskim predznakom.

Čvrsti sastavni dio franjevačke duhovnosti je otvaranje prema tuđim kulturama (usp. Lekc 7.). Ovo je držanje mnogoj manjoj braći omogućilo da se dadnu poučiti kako će se i sami prihvatiti kao siromašni koje *drugi* mogu obogatiti. Franjevac Jerónimo de Mendieta, ljetopisac 16. stoljeća, izvještava o dolasku franjevac, koje je osvajač Hernán Cortés svečano pozdravio i uveo u glavni grad Meksiko. Ovom prilikom Mendieta također priča kako je jedna od braće, Toribio de Benavente, dobio od Azteka ime *Motolinía* (siromah): *Oni su (dvanaest franjevac) očekivali pazarni dan, na koji se najveći dio ljudi one provincije običava skupiti kako se pobrinuli za životne namirnice za svoje obitelji. Čudili su se što vide toliki broj duša, kako ih u svom životu nika-da ranije nisu vidjeli zajedno. Slavili su Boga radosnim klicanjem kad su vidjeli bogatu žetvu koja im je bila u izgledu. Kako im ništa nisu mogli reći budući da nisu vladali njihovim jezikom, pokazivali su im znakom (kao nijemi) na nebo. Htjeli su im dati do znanja kako su oni došli da im pokažu blago i slavu koji se nalaze gore u visini. Indígeni su išli za njima (kao djeca iza onih koji bude znatiželju).*

Čudili su se što ih vide u tako odrpanoj odjeći, koja je se toliko razlikovala od pristalosti i elegancije odjeće španjolskih vojnika, koje su vidjeli ranije. I oni su govorili međusobno: Kako su siromašni ovi ljudi! Kakva je to odjeća koju nose!?! Ovi nisu kao kršćani u Španjolskoj. I često su ponavljali jednu riječ svoga jezika: motolinea, motolinea. Jedan od otaca, imenom Toribio de Benavente, upitao je jednog Španjolca što bi značila ova riječ koju stalno ponavljaju. Španjolac je odgovori: Oče, motolineao znači siromašan. Na to je Toribio rekao: Ovo neka bude moje ime za cijeli život; i otada se nije nazivao drugačije, niti se drugačije potpisivao nego Brat Toribio (Mendieta).



*La llegada de las del Pelicón por los rios de la orilla del L'P. En un  
trazo de mara (Capan) por el río. Don Juan y el Sr. María  
de Valer. Pictura de los rios y de la granada de la zona*

Za ovaj događaj ima jedna druga priča iz perspektive Indígena, po kojoj u izravnoj usporedbi prepoznamo razliku u shvaćanju. Iz perspektive Diega Munoz De Camarga zvuči dolazak braće ovako:

Napredujući u našem izvještaju, govorit ćemo o velikom čuđenju koje su urođenici osjećali kad su ovi redovnici došli zbog načina kako su počeli propovijedati najsvetije i najčasnije evanđelje našega Gospodina i Spasitelja Isusa Krista. Kako nisu poznavali jezik, nisu govorili ništa drugo nego da u paklu ima vatre, kornjača i zmija, pri čemu su rukom pokazivali na zemlju. Nakon što bi ovo rekli, podigli bi ruke prema nebu i govorili da je ondje jedan jedini Bog, jednako pokazujući rukom. Ovo su uvijek činili na tržnicama i svagdje kamo su se ljudi skupljali. Nisu znali govoriti druge riječi da bi ih urođenici razumjeli osim što se to događalo znakovima.

*Dok su govorili ove stvari i propovijedali, jedan je od njih, jedan časní stari ćelavko, stao na podnevno sunce i poućavao u Duhu Božjemu. Žarom ljubavi prema bližnjemu govorio je ove stvari i glasno je nastavio da bi se u ponoć trebali obratiti i ostaviti svoja lažna božanstva. Dok su oni propovijedali ove stvari, govorili su gospoda poglavice: "Što hoće ovi jadni siromasi? Pogledajte jesu li gladni, i ako im treba, dajte im jesti. Drugi su govorili: Mora da su ovi siromasi bolesni ljudi. Pustite bijednike neka viću, oni su obuzeti*



zlom zablude. Pustite ih na miru i neka svoju bolest dijele dalje kako mogu. Ne činite im ništa zla jer, konačno, moraju ovi i drugi ovakvi bolesnici, kad se nauživaju, vikati i plakati do jutra. Ovo je bez dvojbe veliko zlo koje ih je moralo spopasti jer ih je napustila svaka radost budući da

ne traže zadovoljstvo i uživanje, nego žalost i osamljenost" (Diego Munoz Camargo).

Dakle, ono što se u franjevačkom prikazivanju čini hvale vrijednim, to u očima Indígena rađa otuđenjem i nerazumijevanjem.

### 1.3. Susret kultura

Svojim kontaktom s Indígenima misionari su kod ovih naroda otkrili brojne hvale vrijedne osobine.

Prirodni život Indígena, nedostatak bilo kakve pohlepe, njihova gotovo prirodna sklonost da ono malo što su posjedovali dijele s drugima, njihov smisao za zajedništvo i solidarnost bile su neke od bitnih crta Indígena kojima su se braća divila. sigurno je da su franjevački ljetopisi ove karakterne osobine i idealizirali. Što se slika jednoga Indígena opisuje romantičnije, to odbojnije djeluje španjolski osvajač.

Životni stil Indígena braća su uspoređivala sa stilom Europljana i u mnogo je točaka bio bliži franjevačkom idealu nego građansko-španjolsko kršćanstvo 16. stoljeća. To je sve kod braće budio nadu da će u novom svijetu osnovati kršćansku zajednicu prema modelu jeruzalemske Pra-

crkve. Franjevci su mislili da im je sada - zahvaljujući Božjoj providnosti - ponuđena željena prilika ostvarenja njihova projekta života po evanđelju. Njihovo je oduševljenje bilo pretjerano zanosno. To se vidi iz komentara koji su zapisali poznati kroničari Reda (Motolinía, Jerónimo de Mendieta) o prirodnoj dobroti Indígena.

Kad su napali njihov utopijski ideal o *sinovima Mamona*, kako je nazivao Španjolce, posegnuo je Jerónimo de Mendieta za vizijom Jaokima od Fiore. Pritom se radilo o tada vrlo proširenom shvaćanju svijeta: Povijest se svijeta razvija u stalnoj borbi između dobra i zla: zlo (= Babilon) često uništava dobro (= Jeruzalem). U svojoj *Povijesti indijanske Crkve* opisuje Jerónimo de Mendieta cijelu nesreću svoga dragog naroda (= Indígena) i vjeruje u mesijansku budućnost. On je, doduše, dopuštao mogućnost propasti projekta, ali je bio siguran da će on ponovno uskrsnuti. Strogo uzeto, ne može se tvrditi da je dolazilo do pravoga dijaloga s Indígenima. Ono što je svakako



bilo, bio je susret dviju kultura. Pritom je u mnogo stvari dolazilo do sukobljavanja franjevačkoga stajališta s interesima, vrednotama i životnim navikama europskog kršćanstva.

Franjevci su u svakidašnjici dijelili život s Indígenima. Kad je Sebastian Ramirez de Fuenleal, predsjednik Kraljevske Audiencie Meksika, saslušavao Indígene, ovi su bili na strani franjevacu. A kad ih je pitao za njihove razloge za to, odgovorili su: *Zato što braća žive siromašno i hodaju bez cipela, jedu isto što i mi i s nama blago govore.*

Nepomirljivi kritičar konkviste i točni kroničar osvajanja, Inka Guzmán Poma de Ayala, opisuje franjevce na sljedeći način.

*Svi su već spomenuti časni oci reda svetoga gospodina Franje sveti i vrlo kršćanski, vrlo poslušni, ponizni, milosrdni, puni ljubavi prema bližnjemu i spremnosti na darivanje.*

*Oni vrlo cijene i ljube siromahe Isusa Krista...*

*Svojom ljubavi i milosrđem oni su u svijetu vrlo privlačni i bogatima kao i siromašnima, a najviše siromašnim Indijancima. Nikad se nije znalo za kakvu parnicu ili optužbu protiv blažene braće.*

#### 1.4. Indijansko-franjevačka utopija: jedna alternativa

Braća su imala jednu drugu viziju u usporedbi s načinom života ostalih Europljana, i oni to nisu tajili. Oni su poštivali običaje i narav naroda. Oni su htjeli jednu indijansku Crkvu s vlastitim strukturama, vlastitim kanonskim pravom i vlastitim svećenicima i biskupima. Ovi zadnji su trebali živjeti siromašno i ne bi smjeli primati *desetinu* kao porezno davanje. Ova *nova Crkva*, o kojoj su braća u svojim izvještajima i pismima stalno govorili, orijentirana je radikalno prema modelu rane Crkve. Upravo je zbog toga koncil u Tridentu (1545 - 1563) zadao sirov udarac utopiji fra-



Franjevac i svetac koji pokazuje ljubav prema bližnjem.  
Nueva Crónica y buen gobierno

njevaca. Tridentski je koncil fiksirao jedan zapadnjački oblik Crkve i zahtijevao njegovu opću važnost.

Franjevci su dugo razmišljali o novim i alternativnim modelima Crkve, koji su se svjesno trebali razlikovati od *stare Crkve* u Europi. Ipak, inkulturacija je principijelno ostala isključena. Naime, religija urođenika je iz perspektive franjevacu uvijek ostala idolatrija. Na razini religije ostale su fronte čvrste i nepokretljive. Cijena za to bila je da su franjevci sredinom 16. stoljeća odustali od svojega sna o indijanskoj Crkvi i da su morali konstatirati kako Indígeni još uvijek ovise o svojim starim religijama. To je vodilo do primjene sile od strane franjevacu, o čemu ćemo još morati govoriti.

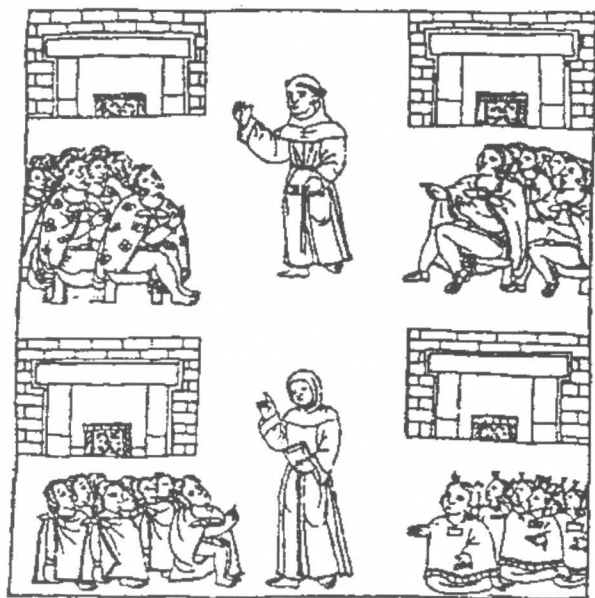




### 1.5. Kristijaniziranje, ne hispaniziranje

Prvi su se franjevački misionari odupirali tome da kristijaniziranje indigenih kultura poistovjete s hispaniziranjem. Iz toga je proizašlo da su mnogi odbijali Indijancima nametati španjolski jezik. Uporno su bili neposlušni naredbama španjolskoga kralja koji je to zahtijevao. Tek mnogo kasnije, kad je misionarenje već daleko napredovalo i franjevci u novoj Crkvi izgubili utjecaj osjetili su se prisiljenima na provedbu takvih naredbi. Pretpostavlja se, uz ostalo, da u glasovitoj franjevačkoj visokoj školi u Tlatelolcou, gdje je bila katedra za latinski i náhuatl, nije bio njegovan španjolski jezik.

Ova je visoka škola pokušavala otvoriti meksičku kulturu bogatstvu humanističkoga svijeta bez odbacivanja običaja i tradicija indigenih kultura. Jasan dokaz za to bila je katedra za medicinu. Nju je vodio jedan indijanski liječnik i nekadašnji učenik visoke škole, koji je dalje predavao domaće liječničko znanje. Indijanski su liječnici imali obveze u bolnicama zajednica.



*Primerización del sermón Evangelio en las casas de los Indios y apostolado de los Indios y como los Indios de su propia lengua*

Naviještanje evanđelja. Prema Miguelu Léonu-Portillu

Mnogoj se braći nije sviđalo Španjolca izjednačavati s kršćaninom. Dobar primjer za to je franjevac Jerónimo de Mendieta:

*"Ta jasno je: Kad Indijanci čuju i vide (a to se događa stalno) kako se Španjolca, za razliku od njih, naziva kršćaninom - kako se npr. kaže: Zovni mi onoga kršćanina; reci ovome kršćaninu; ako bi me bilo koji kršćanin trebao tražiti, reci mu da nisam ovdje - tada, ako se upotrebljava ovaj govor (a to se općenito događa među svim Španjolcima, mesticima<sup>4</sup>, mulatima<sup>5</sup> i crncima i među nekim crkvenim ljudima), mora doći do toga da mnogi Indijanci o tome razmišljaju i među sobom govore: dakle, ja nisam nikakav kršćanin. Ako oni jednoga Španjolca i mestika zovu kršćaninom već zato što nije Indijanac, tada Indijanac nije kršćanin. (...) Tko da posumnja u to, kad su Indijanci vidjeli mnoge Španjolce i sada ih gledaju (a gledaju ih svaki dan), koji vode loš život s lošim navikama, koji bez obzira na bilo kakvo poštovanje prema bližnjemu i ljubavi prema bližnjemu na njih huškaju pse i zlostavljaju ih, uzimaju im kćeri i žene, nasilno im otimaju dobro i imetak i čine im sličnu sramotu, i kad oni pritom dožive, da takve ljude zovu kršćanima - tada će Indijanac s dobrim razlogom i s punim pravom reći: Ako ove zovete kršćanima, iako žive tako kako žive i čine ono što čine, ja ću radije biti Indijanac, kako me i zovete, a nikakav kršćanin. Odatle dolazi i to da oni razvijaju mržnju i odbojnost prema imenu kršćanin, a dosljedno tome i prema imenu Krista, od kojega se ovo ime izvodi, kako se to s imenom kršćanin zaista u svim dijelovima Zapadne Indije dogodilo, u kojima još nisu primili sveobuhvatnu poruku o vjeri u Krista.*

*(...) Slavim svoga Boga zato što mi je pri dolasku u ovu zemlju dao uvid u ovu zabludu, tako da nikada takve riječi nisu prešle preko usana da sam jednoga Španjolca zvao kršćaninom, nego Španjolcem, mestika mestikom, mulata mulatom a Indijanca Indijancem; a sve sam ih držao kršćanima, dobrima ili lošima zato što su kršteni.*

<sup>4</sup> Potomci jednoga bijelog i jednoga indijanskog roditelja

<sup>5</sup> Potomci jednoga bijelog i jednoga crnog roditelja

## 2. Teološki i povijesni utjecaji

### 2.1. Iskoni franjevačke vizije

Pozitivno držanje prvih franjevaca naspram domaćim kulturama Amerike bilo je olakšano teološkim strujanjima koja su bila obveza i franjevačkih redovnika.

Oni su dolazili iz vremena reformskih pokreta u Europi. Proročki duh, koji je njih obilježavao, nukao ih je na postavljanja pitanja Crkvi, okrenutoj prema moći, koja je samu sebe u svom obliku smatrala apsolutnom i jedincatom. Ovo je u Europi prozvalo reformatore (Martin Luther i drugi). Istodobno podijelio se Franjevački red na opservante, konventualce i kapucine (usp. Lekc 2). Glas prosvjeda koji govori iz mnogih franjevačkih tekstova mora se gledati povezano s predstavom jednoga vremena Duha Svetoga, unutar kojega se očekuje jedna čisto spiritualistička Crkva<sup>6</sup> (Joakim de Fiore) i ponovno otkrivanje antičkih filozofa (humanizam). Sveti Thomas Moore je svojim vizionarskim djelom *Utopija* pokušao društvo svoga vremena kritički prosuditi i promijeniti.

Takvo je mišljenje bilo dominirajuće među franjevačkom braćom kad su se susreli s domaćim



Azteško božanstvo, zaštitnik svećenika i znanja

kulturama. Njima je bilo stalo do toga da ove povedu u željenu zajedničku budućnost, a ne do njihove prilagodbe europskim odnosima. Europska ideja o jednom vremenu Duha Svetoga i jednom utopijskom društvu i indijanska vizija o povratku Quetzacoatlisa stopili su se u veliku neispunjenu želju.

Sigurno bi bilo pogrešno ovu proročku viziju pripisati svim franjevcima koji su djelovali u Novom svijetu. Ipak, skupina franjevaca koja se stavila na stranu Indígena bila je dovoljno jaka i jedinstvena da bi bila uvjerljiva.

### 2.2. Duh vremena i netolerancija

Nakon misionarskih napora koji su trajali više desetljeća morali su franjevci uvidjeti da se Indígeni još uvijek susreću na potajnim mjestima da bi prakticirali svoju baštinjenu vjeru. Kao što već znamo, treba razlikovati držanje franjevaca, koje su pokazivali prema kulturi Indígena od njihova držanje prema njihovim religijama. Takva jasna podjela između religije i kulture postaje to prob-

lematičnija kad se zna koliko religija tvori srž indigenih kultura.

Iako su braća dijelila mnoge ideje kršćanskih humanista, oni se ipak nisu s njima potpuno identificirali.

Tako im je npr. bila potpuno tuđa ideja o toleranciji.<sup>7</sup> Stoljećima je to trajalo i zahtijevalo je mnogo bolnih iskustava dok se ova misao mogla probiti u teologiji Crkve i u kulturi modernih naroda.

<sup>6</sup> Ovdje se misli na čisto duhovnu Crkvu, koja stoji nasuprot stvarnom liku Crkve ili je čak i odbija.

<sup>7</sup> Susretljivost, strpljivost, podnošenje



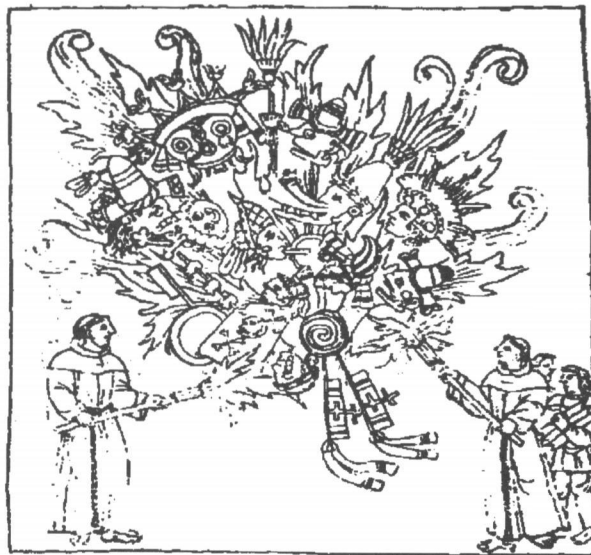
Još i danas ima u području franjevačkog misio-narskog djelovanja ponovnog padanja u rasizam, nacionalizam i vjersku netoleranciju.

U 16. stoljeću nijedan europski narod nije imao predodžbu o tome da bi morao poštivati religiju drugih naroda. I Azteci su razarali hramove pokorenih naroda, palili njihove svete knjige i nametali im svoju vlastitu religiju. Španjolski su franjevci u ovom vremenu činili gotovo isto. K tomu je pridolazilo i njihovo povijesno iskustvo: stoljetna borba protiv islama na iberijskom poluotoku.

Za franjevce u Novom svijetu nastalo je tako naizgled protuslovno držanje. Na jednoj su strani živjeli široku toleranciju na razini kulture, zalagali se za prava Indígena i zahtijevali njihov političko-kulturni identitet, čak i dvije odijeljene republike i Španjolce i Indígene s vlastitim oblicima organizacije. Na drugoj su se strani pokazali netolerantnima na razini vjere.

### 2.3. Nasilje i inkvizicija

Treba još jednom razlikovati netoleranciju od koraka do sirovoga nasilja. Nasilje koje su primjenjivali franjevci bilo je najteže ondje gdje su za uništenje idolatrije uključivali političku moć. Ovlašt za to preuzeli su iz papinske bule *Exponi nobis fecisti* (1522.), u kojoj je papa Hadrijan VI. dao franjevcima svaki papinski autoritet u duhovnom i svjetovnom području (*omnimodam auctoritetam nostram i utroque foro*). Ovo su neki franjevci shvatili kao pismenu povlasticu da mogu i političke autoritete prisiliti na pomoć njima u proganjanju i osuđivanju *idolopoklonika* (inkvizicija<sup>8</sup>). Jedno pismo franjevačkog biskupa za Yucatán Francisca de Toral od 1. ožujka 1563. osuđuje nasilne izgrede njegove subraće i svjedoči o teškim zabludama njegova vremena: *Bilo je slučajeva da među ocima ne postoji nijedan učitelj, da ne poznaju Indijance, a još manje da imaju ljubavi prema bližnjemu i prema Bogu, da bi tako podnosili njihovu nevolju i njihove pogreške - bilo kakve pogreške o kojima se čulo*



*Incendio de todas las vestes y libros de los indios de Yucatán*  
Pre de quinquaginta años

Spaljivanje odjeće i knjiga. Prema Miguelu Léonu-Portillu

govorkati - kako su se neki od njih povratili svojim obredima i idolatrijama. Bez daljnjih informacija i dokaza oni počinju Indijance mučiti tako što ih vješaju visoko iznad tla i nekim od njih vežu veliko kamenje za noge. Drugim lijevaju kipući vosak na trbuh i bičuju ih. Pitali su ih, imaju li idolatrijske knjige i jesu li žrtvovali osobe i na križu mučili kao Krista, našega Gospodina, i probijali im ruke i noge. Na saslušanju, kako ih je poučio davao, Indijanci počinju govoriti da su imali idolatrijske slike i tako su prokleli sebe i mnoge nesretnike. A kad su ih kasnije pustili na slobodu, objavljivali su cijelome selu da prizna, kao i oni, i bit će pušteni. Stoga su ispovijedali što im je upravo padalo na pamet, iz straha od mučenja. Zbog takvih ispovijedi osuđivali su ih kasnije oci na mnogo reala<sup>9</sup> kazne, koje su uzimali; na mnogo udaraca bičem koje su im davali; i na služenje u kućama Španjolaca. Učinili su se inkvizitorima; provincijal (Diego de Landa) bio je glavni inkvizitor a daljnja trojica bili su inkvizitori koji su s njim sudili. Oni su organizirali dvije javne autodafe<sup>10</sup> sa svim ceremonijama, crkvenim zastavama, procesijama itd., u kojima

<sup>8</sup> Institucija za istraživanje i proganjanje državnih i crkvenih otpadnika, koju je uveo Filip II. i prenio u Latinsku Ameriku.

<sup>9</sup> Španjolske srebrne kovanice kolonijalnoga vremena

<sup>10</sup> Inkvizitorski javni sudski procesi sa spaljivanjem

su upravo krštene Indijance obukli u pokorničke košulje. Sve su ih bičevali i ošišali do glave, osudili ih na tri, šest ili deset godina služenja i robovanja. Iz njihovih su grobova uzimali kosti, podigli dvadeset kipova njihova božanstva i zapalili ih s kostima, a da nisu dobili više informaciji ili našli daljnjih dokaza osim izjava osuđenih, koje su sve bile laži i izmišljotine, kako sam doznao. Oni su držali preko stotinu poglavica zatvorenih u samostanu ovoga grada i žudili za tim da uhvate i druge kako bi održali autodafe i sve njih zapalili, što je velika besramnost i drskost. (...) Ovo sam sve rekao kako bi Vaše veličanstvo znalo kako su ovi jadnici umjesto vjerskog nauka dobili mučenje; i umjesto da im pruže spoznaju Boga, oni ih tjeraju u očaj. Umjesto da ih polože u krilo naše Svete Majke Crkve u Rimu, oni su ih otjerali u prašume. I što je najgore: oni žele tvrditi da se Božji zakon ne može propovijedati bez mučenja, što dokazuje Sveta Majka Crkva..."



Freska Diega Rivere, 1951.

O istom postupku prema Indijcima postoji jedno retorski izoštreno pismo, u kojemu se nekoliko maya-poglavica godine 1567. tuže Filipu II. na franjevce.



Svećenik bičuje golog čovjeka kožnim remenom.  
Iz: Felipe Guamán Poma de Ayala

"Mi smo nekoć iskusili sreću da Boga našega Gospodina upoznemo kao jedino pravo Boga i Njegovo veličanstvo kao vremenskog gospodara. Zato smo se odrekli naše zaslepljenosti i idolatrije. Ali prije nego smo uopće otvorili svoje oči kako bismo u sebe primili spoznaju jednoga i drugoga, stiglo nas je godine 1562. progonstvo od strane redovnika sv. Franje - najveće koje čovjek sebi može predstaviti. Mi smo ovamo doveli redovnike da bi nas poučavali. Ali mjesto da ovo čine, oni su nas počeli mučiti. Vješali su nas za ruke, grozno nas bičevali, vješali nam teško kamenje na noge, mučili mnoge od nas na klupama za mučenje i zalijevali nas velikim količinama vode. Mnogi su od nas umrli od ovih mučenja ili su postali bogalji, a imanja su nam oteta. Još više, vidjeli smo kako oni iskapaju kosti krštenih pokojnika, iako su umrli kao kršćani. Nezadovoljni time, proveli su redovnici i pravda Vašega Veličanstva u Maní, jednom mjestu Vašega Veličanstva, i svečani čin inkvizicije. Donijeli su tamo mnogo slika božanstava, iskopali mnoge mrtve i javno ih spalili. Osim toga, mnoge su optužili da osam ili deset godina služe Španjolcima kao robovi. Također su dijelili pokorničke košulje. Svi su nas ovi događaji začudili i prestrašili;





nismo, naime, znali, budući da smo nedavno bili kršteni a u vjeri nepoučeni, što bi ovo sve imalo značiti. Budući da smo se radi svojih podanika vratili da bismo zamolili za saslušanje i pravednost, oni su nas uhvatili, zatvorili i odveli nas - kao robove u okovima - u samostan u Méridu gdje su mnogi od naših umrli. Tamo su nam također rekli da nas se mora spaliti. Mi nismo znali razlog za to. (...) Unatoč svojoj našoj žalosti i

### 3. Franjevačka misija u Americi 16. stoljeća: Pokušaj inkulturacije?

#### 3.1. Obrana kulture pobijedenih naroda

Ako nam je danas moguće znati nešto konkretno o pobijedenim narodima, onda to najvećim dijelom treba zahvaliti radu braće. Brojna jezično-znanstvena i etnološka djela braće svjedoci su opsežnoga rada u obrani indigenih kultura. Oni su pisali na mnogim indigenim jezicima i izdavali knjige, sastavljali molbe i žalbe na političke autoritete, poticali na pisanje kronika, koje su sami Indijanci vrlo brižno sastavljali.

Tomu treba pribrojiti religioznu literaturu: propovijedi na narodnom jeziku, slikovne katekizme, pjesme i kazališne komade. Braća su također razvijala pedagoške metode, koje su obilježene i

#### 3.2. Knjiga koja to pokušava odgonetnuti

Najviše je franjevaca ipak u staroameričkim kulturama stajalo u službi širenja zapadno obilježena kršćanstva, a ne jedne uistinu indijanske Crkve. Njihova je misija bila paternalistička: oni su indijanske ljude tretirali i vodili kao djecu. Ipak, Indijanci su preko braće upoznali Franju. *San Palacizco* zvali su ga Nahuaji od milja. *Danas... su po prvi put nosili novu čudotvornu sliku. Pod-*

Grafika Ursule Hess



muci mi volimo naše oce i darujemo im sve potrebno. Sagradili smo im mnoge samostane i opremili ukrasima i zvonima - na naš trošak i trošak naših podanika. Kao nagradu za ove usluge oni ipak s nama postupaju kao s podjarmljenima da su nam oduzeli i vlast koju smo naslijedili od naših predaka. Tako nešto nismo trpjeli ni u vrijeme našega poganstva.

prožete mišljenjem i osjećajnim životom indijanske kulture, npr.: popularna kazališna izvođenja, pobožne vježbe i pučke liturgije.

Svakako, svi su ovi spisi i akcije bili plod shvaćanja da kršćanstvo kao prava vjera ne nudi nikakva prostora indijanskim religijama.

Nepovjerenje, otvoreni progon i uništavanje njihovih djela od strane drugih Španjolaca pokazuju da je franjevačko približavanje indijanskim kulturama za suvremenike ipak bilo zamašno. Odbijanje franjevaca da Indijance poučavaju u španjolskom jeziku imalo je za posljedicu da su konkvistadori teško njima raspolagali. Španjolskim kritičarima takve prakse prigovara franjevac Jacobo de Tastera već 1533:

*Kad niste učinili ništa da naučite njihov jezik i da se informirate o njihovoj bijedi, onda treba da šutite i da sebi zatvorite usta kamenjem i blatom. Ipak bi bilo previsoko misionarski trud franjevaca teološki označiti kao inkulturaciju.*

*nožje je bilo prekriveno crvenim damastom na kojemu je bio naslikan simbol vatre. Predstavljena su i gospoda koja upravljaju Meksikom i jedan orao kao simbol autoriteta. Čudotvorna slika našega dragog oca, svetoga Franje, bila je tako podignuta kao da on sjedi na konju. Držao je križ u svojoj ruci i učinio pokret kao da predaje knjigu.*

Trebalo bi da naučimo odgonetnuti ovu knjigu, koju je *San Palacizco* predao svojim indigenim sestrama i braći kako bismo ih susreli kao franjevačke ljude.

## 1. vježba:

**Fragment iz *Propisa o službama jedne španjolske zajednice iz 16. stoljeća*:**

*Neka ne uzimaju i ne traže prevelike i nepotrebne milostinje. Naprotiv, neka ih velikodušno odbiju i neka budu uvjereni da je taj novac otet od siromašnih; i da će oni jednoga dana o tome morati polagati račun kao lopovi i razbojnici. Čak i kad im se novac šalje preko trećih osoba, oni moraju odgovoriti darovateljima neka ove novce podijele drugima siromasima. Njima*

*darovi ne smiju biti vredniji od životinjskog i ljudskog izmeta.*

### Pitanja i zadaće:

1. Kakav dojam proizvodi u tebi ovaj tekst?
2. Usporedi ovaj tekst s Npr 9!
3. Što nam ovaj tekst danas govori?

## 2. vježba:

**Pročitaj sljedeće tekstove:**

*(U Utopiji) posjeduju ljudi neprocjenjiva bogatstva (= zlato i srebro) a da ih ne drže vrijednim. Oni ih preziru na tako čudan način da se ustručavam govoriti o tome jer se bojim da nitko neće vjerovati mojim riječima; što me ne bi čudilo jer i ja sâm to ne bih držao mogućim kad bi to netko drugi pričao i da ja to nisam vidio svojim očima.*

*Poznato je da se čovjek opire vjerovati stvari koje su tako tuđe vlastitim predstavama. Ipak, kad nevjerni čovjek upozna druge zakone Utopije, koji se tako razlikuju od naših, manje će se čuditi što njihova uporaba zlata i srebra bolje odgovara njihovim običajima nego našim.*

*Uistinu, budući da (stanovnici Utopije) ne poznaju upotrebu zlata, oni ovu kovinu drže samo kao zalihu za eventualne slučajeve nužde. Zlato*

*i srebro, od kojih se prave novci, kod njih nemaju veće vrijednosti od prirodne. I pritom nitko ne može poreći da obje kovine manje vrijede od željeza - jedne supstancije koja je čovjeku jednako vrijedna kao vatra i voda. Nasuprot tome, zlato i srebro nemaju po sebi nikakvih kvaliteta bez kojih ne bismo lako mogli izaći nakraj. Oni nemaju više vrijednosti nego što im ljudi priznaju zbog stupnja njihove rijetkosti. Iz toga se može vidjeti kako nam priroda, naša brižna majka, ono bolje, kao zrak, vodu i zemlju uvijek stavlja na raspolaganje, dok isprazno i nekorisno krije u dubini.*

*Stanovnici Utopije ne zatvaraju ove dragocjene kovine u kule, budući da je nepovjerljivost naroda tamo tako velika, da bi princ ili senat mogli biti osumnjičeni, da iz svojih privilegija izvlače prednosti i da publiku žele prevariti. Kad se zlato i srebro obrađuju u pehare ili slične umjetnički oblikovane stvari, događa se da ih se opet topi*



kako bi se vojnicima isplatila plaća. Jer, moglo bi im inače biti teško nečega se odreći što su počeli promatrati kao predmet zadovoljstva.

Da bi se izbjegle takve poteškoće, oni se ponašaju na jedan način, koji se - iako on odgovara njihovim ostalim institucijama - od naših vrlo razlikuje jer mi tako častimo zlato i tako ga marljivo čuvamo. Stoga će mi povjerovati samo oni koji su to sami vidjeli. Dok, naime, stanovnici Utopije jedu i piju iz zemljanih i staklenih posuda, koje su uistinu elegantne, iako posve bez vrijednosti, oni noćne posude i druge predmete za nižu uporabu prave od zlata i srebra. Slično postupaju i kod javnih poslova. Tako su npr. lanci i grubi okovi za noge robova od plemenite kovine. Ljudima koji su učinili bilo kakav prijestup oni stavljaju naušnice i prstenje, vratne lančiće i zlatni nakit za glavu kao znak prepoznavanja.

Drugim riječima: oni pokušavaju na svaki mogući način obezvrijediti zlato i srebro. Odatle to da ove kovine, od kojih se drugi narodi tako teško rastaju, kao da im se trga utroba iz tijela, među

stanovnicima Utopije nemaju nikakve vrijednosti. I kad bi bili prisiljeni okolnostima da odjednom predaju sve zlato i srebro, oni ne bi tome pridavali veću važnost nego kao kad bi se radilo o tome da izdaju nekoliko groša (iz Utopije Thomasa Morusa).

Koliko ja mogu ustanoviti, način života Indijanaca je epikurejski (...) Njima ništa ne vrijede bogatstva kao što je zlato, drago kamenje i slične stvari, koje su u našim očima dragocjene. Čak i kad ih posjeduju, on ne rade na to da ih još više dobiju i ne pridaju im nikakvu vrijednost (...) Oni nemaju privatnoga posjeda, nego sve pripada svima (iz jednoga pisma Ameriga Vespuccija).

#### Pitanja i zadaće:

1. Kakav odnos vidiš između ovih dvaju tekstova?
2. Usporedi rečeno s Npr 8,1-6.

### 3. vježba:

#### Pročitaj sljedeća četiri teksta franjevačkih misionara u Novoj Španjolskoj:

Oni (Indijanci) ne ostaju budni da bi stjicali ili čuvali bogatstva i ne ubijaju se da bi stjicali časti ili dostojanstva. Oni liježu zamotani u svoj siromašni ogrtač i kad se bude, već spremni Bogu služiti... Njihov krevet je tvrda zemlja, bez plahti i pokrivača. Tako žive Indijanci, roditelji, djeca i unuci u svojim kućicama; oni jedu i piju bez mnogo galame i riječi. Izlaze da bi potražili hranu za život a ne nešto više...

A naprotiv, pogledaj samo kako Španjolac teško ustaje iz svoga mekog kreveta. Često se u njemu pokriva pred svjetlom sunca i odmah oblači ju-

tarnji ogrtač da ne bi osjetio vjetar. Tada zahtijeva da ga se obuče kao da nema ruku da to sam učini. I tako ga oblače kao da je jednoruki bogalj.

Mnogi Indijanci i njihove žene, posebno stari, a među njima prije žene nego muškarci imaju tako jednostavnu i čistu dušu da uopće ne znaju što je grijeh. To ide tako daleko da ispovjednici u odnosu na njih osjećaju veće smetnje nego kod teških grešnika. Oni kod njih traže bilo kakvu materiju da bi im mogli dati odrješenje. I to se ne događa iz tuposti ili neznanja jer ovi ljudi vrlo dobro poznaju Božje zapovijedi.

Indijanac je prema Španjolcu kao mali rak prema velikom lavu. Jasno je da Španjolac ima zle naka-



ne i dovoljno hrabrosti da bi uklonio sve Indijance u Novoj Španjolskoj kad bi mu ih se predalo u ruke. Ali, Indijanac je tako ravnodušan i blag da mu ne pada na pamet ni muhi nanijeti zlo. i stoga se uvijek mora pretpostaviti da je Španjolac onaj koji čini nepravdu; a Indijanac to mora trpjeti.

#### Pitanje:

Kako bi ti komentirao ove tvrdnje Toribija de Benavente i Jerónima de Mendieta?

### 4. vježba:

Za one koji ne potječu iz Latinske Amerike

#### Pitanja:

1. Ima li sličnih tekstova iz početaka djelovanja franjevacu u tvojoj zemlji?
2. Ima li sličnosti, razlika? Kakvih? Zašto?



Poklon. Muzej Taller  
Hilario Medivil, Peru



## Prva primjena

### Aztečko-franjevački dijaloški govori:

Godine 1523. došla je skupina od dvanaest franjevac u Meksiko. Već godinu kasnije počela su dvanaestorica braće jedan vjerski razgovor s vodećim ličnostima Azteka. Tekst razgovora je 1564. iz bilježaka rekonstruirao Bernardin de Sahagun OFM. Kurzivno pisani pojmovi označuju aztečka božanstva i pokušaj su franjevaca da njihovu kršćansku sliku Boga predstave aztečkim pojmovima. Nekoliko ulomaka iz ovoga razgovora:



#### [Franjevci govore:]

Ne dajte da vas zbunimo!  
Nemojte na nas gledati kao na nešto više!  
Mi smo, naime, samo jednaki vama,  
pa i podložnicima,  
i mi smo ljudi kao i vi,  
nikako nismo bogovi,  
i nama je zemlja domovina,  
i mi pijemo vodu, i mi jedemo,  
i mi trpimo studen [i] vrućinu,  
i mi smo smrtni, prolazni.  
Mi smo samo poslanici,  
mi smo samo poslani ovamo  
u vaš časni grad,  
vašoj vodi, vašem brijegu (vv. 26-39).

Samo iz samilosti prema vama,  
samo radi vašega spasenja:  
ništa zemaljsko  
nije želio biti veliki duhovni gospodar,  
niti zeleno drago kamenje niti plemenite kovine,  
niti zeleno quetzal-perje,  
niti dragocjenosti,  
samo i upravo vaše spasenje,  
njega je on želio (vv. 128-136)

... samo iz ljubavi, samo iz samilosti  
on vam iskazuje dobro.  
Jer tako želi on, naš Bog, naš Gospodin,  
da ljubimo jedni druge,  
[da] zagrlimo jedni druge,  
da uzajamno iskazujemo dobro,  
mi, koji smo ljudi na zemlji,  
a ne zbog naše prednosti (vv. 245 - 254).

Već je dugo vremena prošlo  
da se on, pravi Bog, Gospodin [*tlatoani*],  
Gospodin blizine, Gospodin s nama  
[*tloque navaque*],  
On, po kojemu sve živi [*ipalnemoani*],  
udostojao pojaviti se svojim, ljubljenim  
(vv. 288-293).

Njegovo uzvišeno ime je Isus Krist,  
pravi Bog [*teotl*] i pravi čovjek,  
On, po kojemu sve živi [*ipalnemoani*],  
Gospodin s nama i kod nas [*tloque navaque*],  
i Otkupitelj posvuda na cijelom svijetu  
(vv. 544-550).

On je stvorio i nas, koji smo ljudi,  
koji smo podložnici,  
On je stvorio i đavle,  
one, koje vi sada stalno nazivate bogovima  
(vv. 556-559).



#### [Odgovor Azteka:]

Kamo onda uopće treba da idemo?  
Mi [smo] podanici,  
mi [smo] prolazni, mi [smo] smrtni,  
dobro, pustite da umremo,  
dobro, pustite da propadnemo!  
Ta i bogovi su [takoder] umrli (vv. 922-927).

Vi ste [nam] rekli da ne poznamo  
 Gospodina s nama i kod nas [tloque navaque],  
 Gospodara neba [i] zemlje.  
 Rekli ste da naši bogovi [nisu] pravi bogovi.  
 To je nova [nečuvena riječ], što ste govorili,  
 i mi smo pogođeni time,  
 mi smo se sablaznili.  
 Jer naši roditelji, koji su došli  
 da budu i da žive na zemlji  
 nisu govorili tako.  
 Oni su nam dali svoj običaj [svoj zakon],  
 oni su vjerovali u njih [bogove],  
 oni su im služili,  
 oni su iskazivali strahopoštovanje bogovima.  
 (vv. 933-950).

Bogovi su oni po kojima sve živi  
 oni nam iskazuju milost.  
 Kada? Gdje? Bilo je još vrijeme noći.  
 I oni rekoše:  
 to su oni, koji nam daju  
 naše uzdržavanje [naše večernje i jutarnje jelo],  
 i uopće piće [i] hranu,  
 živežne namirnice, kukuruzno zrnje,  
 grah, lobodu, kadulju.  
 Oni su oni koje molimo za vodu, za kišu,  
 po čemu uspijeva zemlja.  
 Oni su bogati, blagoslovljeni,  
 posjeduju dobra, imetak.  
 Neprestano, vječno niču stabla,  
 u zelenilu blista njihovo mjesto.  
 Gdje? Kako? U carstvu boga kiše tlalocana  
 (vv. 960-978).

I sada dakle mi,  
 mi treba da porušimo stari zakon?  
 zakon Čičimeka,  
 zakon Tolteka,  
 zakon Kolčuana,  
 zakon Tepaneka?  
 Mi shvaćamo ono u čemu se živi,  
 u čemu se rađa,  
 čime se odgaja,  
 čime se odrasta,  
 [naime] čime su oni [božanstva] zazivali,  
 čime su im se klanjali.  
 Čujte, o moja gospodo!  
 Ne činite to vašem narodu,  
 što donosi to više nesreće,  
 to više će biti uništeno sve

u čemu su starac,  
 starica bili odgojeni i odrasli.

Ne dopuste da rasrdimo bogove,  
 ne dopustite da nas pogodi njihov bijes,  
 njihov gnjev!  
 I da to ne bude od nas,  
 iznad neka se uzdigne naroda!  
 Ne bismo ga zbog toga umirili,  
 Ne bismo ga zbog toga zaveli  
 time što smo rekli:  
 neka ih više ne zaziva [stara božanstva].  
 Neka im se više ne klanja (vv. 1005-1034).

Dosta više s time što smo izgubili,  
 da smo bili izgubljeni, da smo bili oti, da su nam bili zabranjeni prostirka i sjedište [vlast].  
 ostanemo li ostati stanovati na istom mjestu, bit ćemo zatvoreni [u zatvoru].  
 Učinite s nama što želite!  
 to je sve, čime mi uzvraćamo, čime odgovaramo na dah vašega govora, o, naši gospodari (vv. 1048-1060)!



#### [Dio završnog govora franjevacca:]

... budući da nikada niste čuli riječ Božju,  
 niste imali Božjega posjeta, Božje riječi,  
 nikada do vas nije dopro dah,  
 riječ gospodara Neba [i] zemlje.  
 I otada ste vi slijepci, vi ste gluhi,  
 jednako živite u vremenu noći, u tami.  
 Zbog toga nije prevelik vaš grijeh.  
 Ali sada, kad ne želite čuti dah,  
 riječ Božju [on je upravo onaj koji vam je daje],  
 vi ćete upasti u veliku opasnost.  
 I Bog, koji je započeo s vašim uništenjem,  
 dovest će ga do kraja,  
 [da] ćete posve propasti (vv. 1128-1148)



#### Pitanja:

1. Što kažeš o ovom vjerskom razgovoru?
2. Što ti on kaže o tvojoj osobnoj slici Boga?
3. Što se iz toga može naučiti?



## Druga primjena

### Crkveni životni stil

Izjasni se o životnom stilu, koji Toribio de Benavente (Motolin(a) želi za biskupe **Indijanske Crkve**:

*Jer bi u ovim zemljama i među ovim poniznim narodom bilo vrlo primjereno da biskupi žive siromašno i jednostavno kao u Pracrkvi. Oni ne bi trebali težiti za dobicima, nego bi trebali tražiti duše. Također, ne bi bilo potrebno da prekoračuju svoje papinsko opunomoćenje.*

*Ne bi trebalo da Indijanci vide bogate biskupe, obučene u fine košulje, koji spavaju na lanenim*

*prostirkama i na madracima i tanano se oblače. Jer svi, koji su odgovorni za duše, moraju nasljedovati Isusa Krista u njegovoj poniznosti i siromaštvu, uzimati svoj križ na ramena i, konačno, na njemu umrijeti."*

### Pitanje:

Koju bi vrijednost mogao imati ovaj tekst za cijelu Crkvu?

## Treća primjena

### Katehetske metode

Sljedeći je tekst uzet je iz knjige **Siembras entre Brumas** (Sjetva u magli) od Marija Cayote (str, 419-422):

Da ne bi postali žrtvom sinkretizma,<sup>11</sup> isticali su se franjevci, koji su se priključili pokretu *pro-Indio*, time što su se koristili mnogostrukim i bogatim spektrom posredovanja.

Tipično je djelo fra Jakoba de Tastera. Tek što je godine 1529. stigao u Meksiko, odmah se pokušao s urođenicima sporazumijevati na njihovom vlastitom jeziku. Dok je učio njihov jezik, trudio se na sve moguće načine stupiti u kontakt s Indijancima. Pritom je posegnuo i za prastarim sustavom

pisanja Nuhua, za glasovitim glifama (slovnim znakovima)... U jednom od svojih pisanih pisama godine 1533. poziva se na svoja nastojanja oko upoznavanja *tajnih ovoga naroda, njegovih osjećaja i pogleda...*, dok mi nije pošlo za rukom naći pristup njihovim dušama i u žarkom svjetlu ispitati čudesu milosti, koja Bogu čini u njihovim srcima. Na koncu se obratio onima, koji su se rugali Indijancima i njihovoj kulturi, riječima: *Ako niste učinili ništa da naučite njihov jezik i da se informirate o njihovoj nesreći, tada bi trebalo da šutite i da radije sami zatvorite usta kamenjem i blatom.*

Iz ove pažnje i ljubavi prema Indijancima nastao je spis *Testamaerica*, koju su - pod njegovim vodstvo - sastavili sami Indijanci, polazeći od svoje vlastite kulture.

<sup>11</sup> Miješanje različitih religijskih oblika

Kad se govori o razaranju indijanske kulture, primjereno je misliti na takve primjere. Oni nisu bili rijetki niti su bili pojedinačni slučajevi.

Jedan posve drugačiji primjer katehetskog posredovanja opisuje Jerónimo de Mendieta. Ova se metoda temelji na tome da se za pojam koji se želi posredovati nađe u indijanskom jeziku izraz koji zvuči što je moguće sličnije, koji se onda može zadržati pismeno u obliku slike. Da bi se latinski Očenaš (Paternoster) učio zvučno, postupalo se na sljedeći način:



Indijanci su primjenjivali riječi njihova jezika, koje su bile slične latinskim riječima i stavljali ih po redu na komad papira - ne riječi, nego samo njihova značenja: Oni, naime, nisu na raspolaganju imali stvarna slova, nego samo njihove crteže razumijevali su ih pomoću znakova. Pokažimo jedan primjer za to:

## Četvrta primjena

### Bernardino de Sahagún: otac etnologije

Sljedeći tekst potječe iz *Seimbras Brumas* (str. 431-434) i opisuje etnografsku radnu metodu franjevca Bernardina de Sahagúna:

Iz zdrave reakcije protiv "službene verzije" posljednjih su godina istraživači, koji se bave kulturom Indijanaca, započeli rekonstruirati povijest osvajanja Latinske Amerike uz pomoć još postojećih izvještaja koje su napisali pobijedeni. Jedan od najvažnijih izvora je takozvani "Firentinski kodeks". O njemu se opširno piše, ali se vrlo štedljivo izvještava o njegovu autoru, Fray Bernardinu de Sahagúnu. Načelno govoreći, ovom franjevcu i njegovoj monumentalnoj "Historia General de las cosas de la Nueva Espana" (Opća povijest stvari Nove Španjolske), da se danas događaji konkviste mogu upoznati iz jedne druge perspektive

Riječ koja u njihovu jeziku zvuči najbliže riječi pater (otac) je pantli - što znači nešto kao 'zastavica', čime broje broj dvadeset. Da bi se sjetili riječi pater, oni stave sliku zastavice, što znači pantli, na papir i pritom pamte riječi pater. Za noster (naš) uzimaju iz svoga jezika najsličniju riječi noctli; to je riječ za ono što Španjolci ovdje nazivaju kaktusova smokva... Da bi se, dakle, podsjetili na riječi noster, oni iza zastavice crtaju jednu kaktusovu smokvu, koju nazivaju noctli, i to tako ide dalje, do kraja molitve.

### Pitanja:

1. Kakav dojam ostavlja na tebe ova kateheza?
2. Kakve mogućnost i granice vidiš u tome?

tive osim službene. Dakako, raspoložemo i pismenim žalbama koje su misionari pisali protiv nasilja osvajača. One su, ipak, pod utjecajem europskog mentaliteta.

Posjećujući udaljena i zabačena sela (= pueblos) i pitajući najstarije i najuglednije Indijance, uspjelo je Sahagúnu, uz iskorištavanje brižljivo odabranih i egzaktnih istraživačkih metoda, rekonstruirati patničku povijest pokorenih naroda. Pri ovoj rekonstrukciji on nije ništa niti ublažavao niti mijenjao od onoga što su Indijanci izvijestili. Kritička metoda, kojom je ispitivao izvještaje, jamči njezinu istinitost.

Sahagún se u svom važnom djelu ipak nije ograničio na pozivanje na svjedoke konkviste. On se, pod utjecajem kulture pobijedenoga naroda, u neumornom oduševljenju posvetio studiju meksičke





arheologije i arhitekture, znanstvenom studiranju aztečke astrologije, njihova kalendara i njihovih svečanosti, metodičnom istraživanju meksičkih životinja, biljaka i minerala, običaja, obreda i zvanja, socijalnih i obiteljskih poredaka i mnogim drugim aspektima meksičkoga života.

Kako Sahagún nije raspolagao bilo kakvim pismenim izvorima, on se koristio modernim metodama, kojima su se služili ondašnji istraživači, naime "encuestom" (ispitivanje mišljenja). Kako je pritom postupao, izvještava ovaj franjevac čak i u opisu svoga putovanja u "Pueblo" (Tepepulco):

*Godine 1598. zamolio sam da u spomenuti pueblo (Tepepulco) dođu svi važni ljudi i gospodar puebla. Ovaj je posljednji bio don Diego de Mendoza, visoki stari gospodin s mnogo sposobnosti, iskusan u stvarima kurije, rata, politike i idolopoklonstva. Nakon što sam ih sazvao, rekao sam im što namjeravam i zamolio ih da mi navedu sposobne i iskusne ljude s kojima bih mogao razgovarati i koji bi mogli odgovoriti na moja pitanja. Odvratili su mi da će se posavjetovati o ovom prijedlogu i odgovoriti mi sljedećega dana. I tako su otišli od mene.*

*Sljedećega je dana došao gospodar s drugim ljudima i održao jednu vrlo svečanu skupštinu kako je to kod njih običaj. Tada su mi predstavili dvanaest glavnih ljudi i rekli da se s ovim ljudima mogu sporazumjeti i oni će odgovoriti na sve što ću ih pitati. Bila su i četvorica koji su vladali latinskim jezikom i koje sam prije nekoliko godina u koledžu u Santa Cruz Tlaltelolco poučavao u gramatici.*

*S ovim se važnim ljudima i upućenima u latinski jezik razgovarao često tijekom dviju godina. Pritom sam se držao redoslijeda onoga što sam pripravio. Na sve stvari o kojima sam ih pitao odgovarali su mi nacrtanim slikama budući da je to bilo pismo koje su oni od pamtivijeka upotrebljavali. Poznavatelji latinskoga su objasnili sve na njihovu jeziku i objašnjenja potpisivali pod slike.*

Kako je Sahagún bio jedan od glavnih potpornja glasovite škole u Tlatelolco, ne treba se čuditi da se on, da bi dovršio ovaj težak posao koji je bio poduzeo, obratio za pomoć jednoj skupini svojih učenika. Tako su zajednički s njim radili učeni

Indijanci, učenici ove škole i tvorili su jedan tim koji bismo danas zvali "interdisciplinarnim". Uz njihovu pomoć uspjelo je mudrom Sahagúnu napisati opširnu enciklopediju astečke kulture koja se sastoji od dvanaest debelih svezaka. Laurette Sejourne, arheologinja Nacionalnog instituta za antropologiju i povijest Meksika, rekla je o ovome: *Bilo bi nemoguće sastaviti koherent-niju povijesnu rekonstrukciju od Sahagúnove... Ona apsolutnom vjernošću odražava sve aspekte pretkolumbijanskog života. Zahvaljujući njegovu radu, može se nadvladati dvojbenost drugih tekstova i izraditi nova sinteza... do danas se ne može učiniti ništa bolje nego slijediti Sahagúnovu shemu.* Ovom se mišljenju priključuje Luis D'Olwer tvrdnjom: *Sahagún je pronalazač antropološke istraživačke metode i najbolji poznavatelj kad je govor o kulturi i religiji Azteka.*

### **S eventualnim kritičarima njegova rada s ino-jercima Bernardino de Sahagún se susreće u predgovoru svoga djela:**

Liječnik ne može bolesniku propisati lijekove a da najprije ne zna na temelju kojih je tjelesnih sokova i uzroka nastala bolest. Zbog toga je poželjno da dobar liječnik poznaje lijekove da bi na ovaj način za svaku bolest primijenio odgovarajuće protulijek. Propovjednici i ispovjednici su liječnici duša da bi liječili duševne bolesti. Preporučljivo je da raspolazu praktičnim iskustvom s lijekovima i duševnim bolestima. Za onoga koji propovijeda protiv poroka države, da bi osnažio svoje učenje protiv njih, i za ispovjednika, da bi znao što treba pitati i razumjeti što bi o svom poslu znali reći, preporučljivo je da znaju oboje što se traži za provođenje njihovih zadaća. Također nije zgodno da duhovnici postanu nemarni u ovom poslu obraćenja, uz obrazloženje da u ovom narodu nema drugih grijeha osim opijanja, krađe i pohote, jer u njemu ima mnogo drugih težih grijeha gdje mu je potrebno pomoći. Još nisu sasvim iščezli grijesi idolopoklonstva i bezbožničkih obreda, idolopoklonskog praznovjerja, znamenja, zlih običaja i idolopoklonskih ceremonija.

*Da bi se protiv ovih stvari propovijedalo i znalo za njihovo postojanje, potrebno je znati kako su*

se one u doba štovanja lažnih božanstava prakticirale, jer time što mi to u naše današnje vrijeme ne znamo, oni i dalje prakticiraju mnoge idolopoklonske radnje a da ih mi ne možemo razumjeti. A neki se ispričavaju tako što kažu da su to gluposti ili djetinjarije i da njihove korijene oni nisu poznavali (što je čisto idolopoklonstvo). A ispovjednici ih ne pitaju o tome, niti misle na to da takve stvari postoje: niti poznaju jezik da bi ih o tome pitali, niti bi ih razumjeli kad bi im oni o tome pričali.

(...) Ovo je djelo kao povlačna mreža da bi na svjetlo donijele sve riječi ovoga jezika s njihovim vlastitim i slikovitim značenjima i svim njihovim govornim oblicima kao i najveći dio njihovih običaja, dobrih i loših. Ovo je ugodno djelo, jer oni

koji to žele, s upadno manje posla nego što je mene stajalo, mogu za kratko vrijeme upoznati mnoge od starih običaja i jezik ovoga meksičkog naroda. Ovo je djelo vrlo korisno da bi se upoznao visoki stupanj usavršenja meksičkog naroda..."

#### Pitanja:

1. Kakav dojam ostavlja na tebe djelo Bernardina de Sahagúna?
2. Koje bi posljedice iz ovoga mogao izvući za jedan interkulturalni dijalog?
3. Kakvo misijsko značenje govori iz ovoga teksta?

## Peta primjena

### Izjava prigodom Godine razmišljanja 1992.

**Sljedeći je tekst uzet iz jedne izjave Znanstvene komisije Misijske centrale franjevacâ prigodom 500. spomen-godine kristijaniziranja Latinske Amerike:**

Petstogodišnja povijest Latinske Amerike ima uski uzajamni odnos s franjevcima. Franjevci su bili prvi s kojima je Kristof Kolumbo razgovarao o svom istraživačkom putovanju u Indiju i koji su mu 1492. omogućili pristup španjolskoj kraljici Izabeli, uz pomoć koje je konačno postigao kraljevsku dozvolu i potporu za svoj naum. Franjevački misionari bili su također oni koji su za vrijeme konkviste pratili Španjolce i Portugalce u Ameriku. Stoga, dakle, postoji posebna odgovornost i odnos franjevacâ prema događaju onoga povijesnog dana 12. 10. 1492, kad je Kolumbo stupio na otok Guanahani u Karibiku.

(...) Na kojoj strani mi stojimo? To je temeljno pitanje ako želimo izvući posljedice iz 500-godišnje povijesti Latinske Amerike. Pritom, kao

franjevci, moramo najprije priznati da projekt osvajanja i misionarenja američkog kontinenta nije tekao u onom duhu kojega je Franjo tako žarko stavljao na srce. On ih je zakleo da se među inovjercima ili nevjernicima trebaju "ponašati duhovno". Drugačije od križara, koji su odlazili da bi se borili protiv Saracena, manja bi braća trebala njima odlaziti da bi među njima živjeli, "da budu za ljubav Božju podložni svakom stvorenju" ispovijedajući da su kršćani (usp. Npr 16,6). Suprotno ovom franjevačkom shvaćanju misija, osvajanje Amerikâ proteklo je u izrazito konkvista-mentalitetu.

To više moramo mi, kao franjevci, danas stajati na strani onih koji su postali žrtvama ove strašne kolonijalne povijesti. To, prije svega, znači: Mi se odlučno suprotstavljamo slavljenju jubileja i želimo pripomoći da bi kolonijalni gospodari ovaj događaj mogli gledati iz kuta gledanja onih koji su njime pogodoeni. A ovi zaista nemaju što slaviti: ne prastanovnici, od kojih je oko 60 milijuna Indijanaca do danas palo kao žrtve genocida; ali,





nikakav razlog za slavlje nemaju ni potomci crnih robova koji također tvore važan dio 500-godišnje patničke povijesti; konačno, ništa nema slaviti ni većina današnjih stanovnika Latinske Amerike, koji pate od "otvorenih rana" jednoga besprimjernog osiromašenja i bacanja u bijedu. Među čudesa Latinske Amerike spada i to da je ovaj kontinent unatoč strašnoj kolonijalnoj povijesti prihvatio i sačuvao kršćanstvo i da su iz toga nastale mjesne Crkve, koje su u Medellinu i Puebli odlučile stati na stranu siromašnih i stoga danas predstavljaju veliku nadu ne samo za ove narode, nego i za univerzalnu Crkvu. Ako se, dakle, ima što slaviti, onda je to činjenica da je tijekom 500-godišnje povijesti nastao novi narod Božji koji je sačuvao svoj identitet, makar i u bolima, i da se danas sve više i više javlja za riječ.

Promišljanje i pokušaj popravka gledom na 500-godišnju franjevačku prisutnost u Latinskoj Americi znači da sebi moramo priznati kako ni franjevačke misije nisu uvijek bile slobodne od nesvetih saveza s bogatima i moćnima. To znači da nas mora boljeti što nismo moglo spriječiti umorstva milijuna Indígena i što smo ih dapače, kao i drugi, i poticali. A to od nas zahtijeva i molbu za oproštenje potomaka onih koji su bili naši robovi, a koji su, po primjeru oca našega Reda morali biti naše najbliže sestre i braća.

Popravak znači da pozitivno i okrenuti budućnosti bez pridržaja ispovjedimo svoju bezuvjetnu opredijeljenost za siromašne i za drugačije lice Crkve, u kojoj narod može sačuvati svoj identitet, kao srž novoga evangeliziranja Kontinenta. A to također znači da se kao franjevci osjećamo usko povezanim s našom braćom i sestra-

ma, koji zbog svoga zalaganja za siromašne i za Crkvu siromašnih često zapadaju u poteškoće.



**Za nas franjevce  
mora biti poticaj i obveza,**

- ● ● da učimo ponovno vidjeti i razumjeti povijest iz perspektive žrtava i njihova otpora;
- ● ● da se pustimo od njih evangelizirati, tj. iz njihove perspektive učimo ponovno slušati riječ Božju da bismo otkrili živoga Boga siromašnih i njega ispovjedali, kao što se Franjo preko gubavaca obratio Kristu;
- ● ● da se zalažemo za pravednost, mir i očuvanje stvorenoga. Samo će tada, naime, siromašni imati budućnost dostojnu čovjeka.

#### Pitanja:

1. Što znači iznova učiti vidjeti i razumjeti povijest iz perspektive žrtava i njihova otpora?
2. Koje temeljne odluke moraju vrijediti za nas u pitanju nove evangelizacije?
3. Što možemo i moramo činiti kao djela pomirenja i popravka u odnosu na žrtve povijesti?

**Baudot, G.,**

La pugna franciscana por México  
(Mexiko, 1990).

**Bey, H. von der (izd.),**

"Auch wir sind Menschen so wie ihr!"  
Franziskanische Dokumente des 16.  
Jahrhunderts zur Eroberung Mexikos  
(Paderborn, 1995).

**Bey, H. von der,**

- Kolumbus in Ketten. Eine Studie zur Beziehung zwischen Kolumbus und den Franziskanern: Wissenschaft und Weisheit 55 (1992) 111-124.
- Vom kolonialen Gottesexport zur befreienden Mission. Eine franziskanisch orientierte Theologie einer inkulturierten Evangelisierung (Bonn, 1996).

**Cayota, M.,**

Siembra entre brumas. Utopia franciscana y Humanismo renascentista: una alternativa a la conquista.

**Cortes, H.,**

Die Eroberung Mexikos. Drei Berichte an Kaiser Karl V. (Frankfurt 3, 1992).

**Diaz del Castillo, B.,**

Die Eroberung von Mexiko  
(Frankfurt 3, 1992).

**Dussel, E.,**

Von der Erfindung Amerikas zur Entdeckung des Anderen. Ein Projekt der Transmoderne (Düsseldorf, 1993).

**Errasti, M.,**

- America franciscana I. Evangelizadores e Indigenistas franciscanos dei Siglo XVI. (CEFEPA/Chile, 1986).
- América franciscana II. Doctrina, Misiones y Misioneros (CEFEPA/Chile, 1990).

**Landa, D. de,**

Bericht aus Yucatán (Leipzig, 1990).

**Leon-Portilla, M.,**

Los franciscanos vistos por el hombre náhuatl (UN-AM/Mexiko, 1985).

**Leon-Portilla, M./Heuer, R. (izd.),**

Rückkehr der Götter. Die Aufzeichnungen der Azteken über den Untergang ihres Reiches (Frankfurt, 1986).

**Litterscheid, C.,**

Aus der Welt der Azteken. Die Chronik des Fray Bernardino de Sahagún  
(Frankfurt 2, 1990).

**Mires, F.,**

Im Namen des Kreuzes. Der Genozid an den Indianern während der spanischen Eroberung: theologische und politische Diskussion (Fribourg, 1989).

**Missionszentrale der Franziskaner e. V. (izd.),**  
iz niza: Berichte -Dokumente -Kommentare:

- sv. 42: 1992: Kein Grund zum Feiern. Die Kirche und die Eroberung eines Kontinentes (Bonn, 1989).
- sv. 45: 500 Jahre Indianer Widerstand. Die Indios melden sich zu Wort (Bonn, 1990).
- sv. 48: 1492-1992 (Bonn, 1991).
- sv. 49: 1492-1992 - 500 Jahre Gott und Gold (Bonn, 1992).
- sv. 50: Indio-franziskanische Utopien (Bonn, 1992).

**Todorov, T.,**

Die Eroberung Amerikas. Das Problem des Anderen (Frankfurt, 1988).

**Konetzke, R.,**

Süd - und Mittelamerika. Die Indianerkulturen Altamerikas und die spanisch-portugiesische Kolonialherrschaft: Fischer Weltgeschichte sv. 22  
(Frankfurt, 1965).



**Phelan, J. L.,**

The Millenial Kingdom of the Franciscans in the New World (Berkley 2, 1970).

**Rotzetter, A./Morschel, R./Bey, H. von der** (izd.),

Von der Conquista zur Theologie der Befreiung. Der franziskanische Traum einer indianischen Kirche (Zürich, 1993).

**Sievernich, M. i dr.** (izd.),

Conquista und Evangelisation. Fünfhundert Jahre Orden in Lateinamerika (Mainz, 1992).

**Stephan, J.,**

Fray Toribio Motolinía und die "geistliche Eroberung" Mexikos: Wissenschaft und Weisheit 58 (1995) 53-115.

**Strosetzki, C.** (izd.),

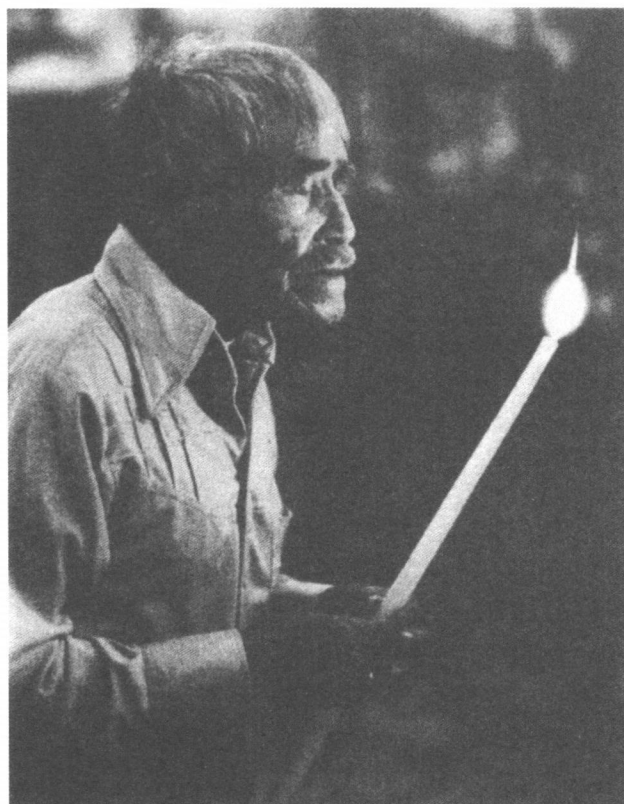
Der Griff nach der Neuen Welt. Der Untergang der indianischen Kulturen im Spiegel zeitgenössischer Texte (Frankfurt, 1991).

**Wißmann, H.,**

Sind doch die Götter auch gestorben. Das Religionsgespräch der Franziskaner mit den Azteken von 1524 (Gütersloh, 1981).

## Molitva Stvoritelju Inke Pachacúteca

---



Motiv iz Meksika. KNA-Bild

Ti, naš Stvoritelju,  
Ti živiš  
u jedinstvenu svijetu  
i Ti si dao život i vrijednost  
svim ljudskim bićima  
kad si rekao: "Ovaj neka bude muškarac!",  
a ženama:  
"Ova neka bude žena!"

Ti si ih stvorio, Ti si ih oblikovao  
i dao si im život.  
Stoga čuvaj i štiti one  
koje si stvorio  
da bi živjeli zdravo i sigurno  
u miru i bez opasnosti.

Gdje si Ti?  
Stanuješ li, možda, na nebeskoj visini,  
ili pod zemljom,  
ili u oblacima i nevremenu?

Čuj me, odgovori mi  
i daj mi što Te molim:  
daj nam stalan život,  
ispruži svoju ruku  
i primi ovaj žrtveni dar  
gdje god da si,  
Ti, naš Stvoritelju!





# Rad s Osnovnim tečajem o franjevačkoj misionarskoj karizmi

- Lekcije
- Dokumenti Crkve i Reda
- Franjevački izvorni spisi

"Osnovni tečaj o franjevačkoj misionarskoj karizmi" (CCFMC) je otpočetak koncipiran i obrađen međufranjevački, internacionalno i interkulturalno. On obuhvaća 25 lekcija u formatu A4 s prosječno 30 stranica. Na početku je uvod u strukturu i metodu učenja tečaja.

## Dokumenti Crkve

- Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve "Ad Gentes"
- Izjava o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama "Nostra aetate"
- Apostolsko pismo "Evangelii nuntiandi"
- Držanje Crkve prema pripadnicima drugih religija
- Enciklika "Redemptoris Missio"
- Enciklika "Redemptor Hominis"
- Dijalog i naviještanje
- Za budućnost u solidarnosti i pravednosti
- Papinsko vijeće "Cor unum"

## Dokumenti Reda

- Medellín, 1971: Generalni kapitul OFM
- Madrid, 1973. Pozvanje našega Reda danas
- Mattli, 1978. Treće plenarno vijeće OFM Cap
- Mattli, 1982. Međufranjevačka poruka
- Asiz, 1982. Konferencija o islamu
- Gubbio, 1982. Izjava o ekološkoj situaciji
- Bahia, 1983. Vijeće Reda OFM
- Pravilo Trećeg reda

## Franjevački izvorni spisi

- Spisi svetog Franje Asiškog
- Spisi svete Klare
- Život i čudesa svetog Franje Asiškog (Toma Čelanski)
- Legenda trojice drugova
- Legenda Perusina
- Franjo, anđeo sa šest pečata (prema svetom Bonaventuri)

## Struktura tečaja

### A. Franjevačka obitelj – nositeljica posebne misije

1. Kršćanstvo kao religija utjelovljenja
2. Franjevačka obitelj
3. Međufranjevačka suradnja danas
4. Formacija i daljnja formacija

### B. Temelji franjevačke misionarske karizme

5. Biblijsko-proročka podloga franjevačke misije
6. Izvor misije u tajni Trojstva
7. Franjevačka misija prema ranim izvorima
8. Vjernost i izdaja: povijest franjevačke misije
9. Franjevačka misija prema suvremenim izvorima

### C. Religiozno-mistična dimenzija franjevačke misionarske karizme

10. Jedinstvo kontemplacije i misije
11. Odluka za Krista i univerzalna širina
12. Univerzalno bratstvo/sestrinstvo: pomirenje s Bogom, čovjekom i prirodom
13. Franjevačko poslanje i naviještanje Riječi
14. Sestre i braća u sekulariziranom svijetu
15. Dijalog s drugim religijama – franjevački put
16. Susret s muslimanima
17. Interkulturacija kao franjevačka zadaća
18. Franjevački san jedne ameroindijanske Crkve

### D. Socijalno-politička dimenzija franjevačke misionarske karizme

19. Franjo Aisiški i opredjeljenje za siromašne
20. Teologija oslobođenja iz franjevačke perspektive
21. Proročka kritika društvenih sustava iz franjevačke perspektive:  
Prvi dio: kapitalizam  
Drugi dio: marksizam
22. *Kao muško i žensko stvori ih...*  
Franjevački izazov
23. Franjevački mirotvorni rad
24. Naš odnos prema znanosti i tehnici

#### Sažetak

25. Stalna zadaća franjevacu u Crkvi